

การดำเนินนโยบายการค้าระหว่างราชอาณาจักรไทยและ
ราชอาณาจักรกัมพูชา ภายใต้รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2564

The International Trade Policy Practice of the Kingdom of Thailand and the
Kingdom of Cambodia under the Government of General Prayut Chan-O-Cha
from 2014 – 2021

ภาณุเกียรติ์ ไชยบุตร

Panukiat Chaiaut

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail: panukiatch@gmail.com

Received: April 19, 2022

Revised: April 29, 2022

Accepted: April 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวทางการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา ภายใต้รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2564 2) รูปแบบยุทธศาสตร์และวิธีการดำเนินนโยบายยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางการค้าระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา ภายใต้รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และ 3) ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา ภายใต้รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่มีผลกระทบต่อการกำหนดแนวนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และความร่วมมือด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลกัมพูชา ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 ท่าน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 4 ท่าน (2) นักการทูต จำนวน 1 ท่าน และ (3) ภาคเอกชน จำนวน 4 ท่าน โดยนำเอาแนวคิดนโยบายแห่งรัฐ แนวคิดและทฤษฎีโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ แนวคิดและทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ และแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติเป็นกรอบในการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า แม้ว่าราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาจะมีประเด็นข้อพิพาทในเรื่องของพื้นที่ทับซ้อน หรือความขัดแย้งกรณีเขาพระวิหารก็ได้ส่งผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การค้าของทั้งสองประเทศแต่อย่างใด รวมทั้งระบอบการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย (เสรีนิยม) นั้น ก็ได้ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากนโยบายการค้าระหว่างประเทศนั้นได้ถูกกำหนดโดยแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติโดยการเปิดการค้าเสรี อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์แห่งชาติมากที่สุด

คำสำคัญ: การค้าระหว่างประเทศ, ความร่วมมือทางการค้าระหว่างประเทศ, ยุทธศาสตร์ชาติ

Abstract

This research aims to study: 1) The International Trade Policy of The Kingdom of Thailand and The Kingdom of Cambodia Under the Government of General Prayut Chan-O-Cha; 2) The strategic model for policy practicing on trade cooperation between The Kingdom of Thailand and The Kingdom of Cambodia Under the Government of General Prayut Chan-O-Cha from 2014 to 2021 and 3) The obstacles in the trade policy practicing under the Government of General Prayut Chan-O-Cha that affects the formulation of the international economic policy and cooperation in social, economic and political development of Thailand and Cambodia government. This article has used the qualitative research process by collecting data from documented research and in - depth interview from key performance 9 persons, divided into 3 groups: (1) 4 government officials (2) 1 diplomat and (3) 4 private sectors. by adopting the concept of the state policy, Neo-Liberal globalization theory, International Trade Theory and National Interest as a framework for this research.

The findings revealed that, even The Kingdom of Thailand and The Kingdom of Cambodia have the border conflict in the Temple of Preah Vihear's area, however the conflict is not affect on trade strategy formulation for both countries. Moreover, Non-Democratic political system (liberal) also not affect the international trade policy practicing for Thailand and Cambodia. The study showed that, the conflict and the political system are not affect on international trade policy for both countries because, the policy is defined by the concept of the national interest by opening free trade which will generate the greatest national interest

Keywords: International Trade, International Trade Cooperation, National Strategy

บทนำ

ในช่วงระยะกว่าสามทศวรรษที่ผ่านมา หลังการเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้าระหว่างประเทศของไทย ทำให้กิจกรรมการค้าเพื่อการส่งออกของไทย กลายเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศเป็นอย่างมาก (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2556) ส่งผลให้รัฐบาลทุกรัฐบาลตั้งแต่ระยะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้าจนถึงปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมภาคการส่งออกของไทย ตลอดจนการใช้มาตรการเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศบางชนิดเนื่องจากอาจจะได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า หรือแม้กระทั่งเพื่อปกป้องกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองต่าง ๆ เพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ของชาติ และอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลด้วยกัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี การค้าระหว่างประเทศได้มีบทบาทสำคัญขึ้นอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศในปัจจุบัน ที่สามารถส่งผลกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจไทยได้ทั้งหมด (คณะกรรมการการพาณิชย์และทรัพย์สินทางปัญญา, 2561)

การดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศจะเป็นตัวสะท้อนถึงรูปแบบและโครงสร้างทางการค้าของประเทศ นโยบายการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยที่ผ่านมาได้ยึดหลักการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศแนวเปิดเสรีเป็นส่วนใหญ่ โดยการค้าชายแดนถือเป็นสัดส่วนสำคัญของการค้าระหว่างประเทศกับประเทศ

เพื่อนบ้าน ในช่วงปี 2557-2561 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.3 ต่อปี ในส่วนดุลการค้าไทยได้เปรียบดุลการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านมาโดยตลอด (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ขณะที่ภาพรวมของปี 2563 ไทยได้เปรียบดุลการค้าชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน 135,813 ล้านบาท (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) การรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการขยายตัวทางการค้าระหว่างกันในกลุ่มภาค เนื่องจากอุปสรรคทั้งด้านภาษีและที่มิใช่ภาษีที่ลดลง รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายความเชื่อมโยงกัน (Connectivity) ในภูมิภาคทั้งทางกายภาพ กฎระเบียบ และระหว่างประชาชน

สะท้อนให้เห็นว่า การค้าชายแดนกำลังมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวทางการค้าของไทยกับประเทศอาเซียน รวมถึงความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาค เช่น กรอบ Greater Mekong Sub-Region (GMS) ซึ่งให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงระหว่างประเทศสมาชิก เช่น ถนน โทรมคมนาคม และพลังงาน ตลอดจนการปรับประสานด้านกฎระเบียบเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางไปมาระหว่างกัน ยังเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้าในอนุภูมิภาค ประกอบไปด้วย ลาว มาเลเซีย เมียนมา และกัมพูชา ซึ่งเป็นคู่ค้าสำคัญในการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการค้าผ่านทางชายแดน ซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดจากการค้าชายแดนไม่เพียงแต่เกิดขึ้นกับชุมชนและผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดน แต่ยังส่งผลถึงการกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านให้ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้นด้วย โดยหนึ่งประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตและมีความเกี่ยวข้องทางการเมืองกับประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่องนั่นก็คือประเทศกัมพูชา ซึ่งทั้งสองประเทศมีวัฒนธรรม ศาสนา ประวัติศาสตร์ และรูปแบบการดำรงชีวิตของประชาชนที่คล้ายคลึงกันโดยเฉพาะประชาชนบริเวณแนวชายแดนมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันและมีการแลกเปลี่ยนทางการค้าปริมาณมาก โดยเฉพาะสินค้าเกษตรและเครื่องอุปโภคบริโภค ในอดีตที่ผ่านมาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาผกผันบ่อยครั้ง (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์, 2562) หากไม่นับความขัดแย้งอันเกี่ยวเนื่องจากปราสาทพระวิหารแล้ว ถือว่าประเทศไทยกับกัมพูชานั้นมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแน่นแฟ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนมากมายเป็นมูลค่ามหาศาล ซึ่งไทยและกัมพูชามีความร่วมมือกันหลายด้าน เช่น มีคณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีไทย-กัมพูชา (Joint Commission on Bilateral Cooperation : JC) ซึ่งเป็นเวทีสำหรับการเจรจาและตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา การท่องเที่ยว ฯลฯ รวมทั้งไทยและกัมพูชามีการตกลงร่วมภายใต้กรอบความร่วมมือทางการค้าและการลงทุน คือ กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS)

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชาในสมัยรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชานั้นได้มีความก้าวหน้ามากที่สุด จะเห็นได้จากความก้าวหน้าในการพัฒนาระบบการขนส่งหรือระบบโลจิสติกส์ในการเชื่อมโยงระหว่างกันทั้งทางบกและทางราง เพื่อทำให้การสัญจรไปมาของประชาชนทั้งสองประเทศมีความสะดวกสบายมากขึ้น และเอื้อต่อการค้าและการลงทุนระหว่างกัน ตลอดจนความร่วมมือด้านพลังงาน การบริหารจัดการน้ำ และการพัฒนาคุณภาพสินค้าทางการเกษตร ทั้งนี้ สถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพของกัมพูชาถือว่าค่อนข้างมั่นคง รัฐบาลอยู่ในอำนาจมาอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยด้านการเมืองจึงเป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญสำหรับนักลงทุนต่างชาติ ประกอบกับสิทธิประโยชน์ด้านการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลที่เอื้อต่อนักลงทุนต่างชาติ โดยไม่จำกัดการถือครองหุ้น ไม่ควบคุมปริมาณเงินลงทุน หรือการโอนเงินออกนอกประเทศ อีกทั้งภาษีเงินได้ก็จัดเก็บในอัตราต่ำ พร้อมทั้งยกเว้นการเก็บภาษีการส่งออกและนำเข้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักลงทุนสามารถเป็นเจ้าของบริษัทในกัมพูชาได้ 100% (ธนาคารกรุงเทพ, 2563) ขณะที่กัมพูชามีการเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราสูงมากเป็นอันดับต้น ๆ ของอาเซียน จากการเข้ามาลงทุนโดยตรงของนักลงทุนต่างประเทศ เนื่องจากมีวัตถุดิบ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีแรงงานจำนวนมาก ซึ่งยังมีค่าแรงที่ต่ำ ประกอบกับการส่งเสริมการลงทุนของรัฐเพื่อยกระดับการ

พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นโอกาสอันดีที่ประเทศไทยจะสามารถขยายตลาดสินค้าไทย เนื่องจากกัมพูชามีอุปสงค์ต่อสินค้าและบริการในปริมาณสูง แต่ภาคการผลิตในประเทศยังไม่สามารถผลิตได้เพียงพอกับความต้องการทั้งมาตรฐานสินค้าก็ยังอยู่ในระดับต่ำ จึงมีความจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจากเวียดนามและไทยที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นทุกปี

อย่างไรก็ตาม ระบอบการเมืองของแต่ละประเทศมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของผู้นำประเทศ รัฐบาล นักการเมือง และพรรคการเมือง ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และท่าทีของรัฐบาลที่มีต่อปัญหาระหว่างประเทศและการแก้ปัญหาระหว่างประเทศ รวมทั้งการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ และการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในด้านต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจว่าในยุคโลกาภิวัตน์นั้น นโยบายต่างประเทศของทุกประเทศถือเป็นส่วนขยาย (Extension) ของนโยบายภายในประเทศ หมายความว่านโยบายต่างประเทศต้องพยายามตอบสนองความต้องการของประชาชนในประเทศให้มากที่สุด และจำต้องสะท้อนจุดยืน ค่านิยม หลักการ ประเพณี วัฒนธรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษานโยบายเศรษฐกิจและการค้าระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาในปี พ.ศ. 2557-2564 ว่าการดำเนินนโยบายด้านการค้าระหว่างประเทศของไทยและกัมพูชาเป็นอย่างไร และมีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการกำหนดแนวนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รวมทั้งประเมินผลลัพธ์จากการใช้เครื่องมือนโยบายทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศในการวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือล้มเหลวในการกำหนดนโยบาย เพื่อที่จะนำเสนอเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

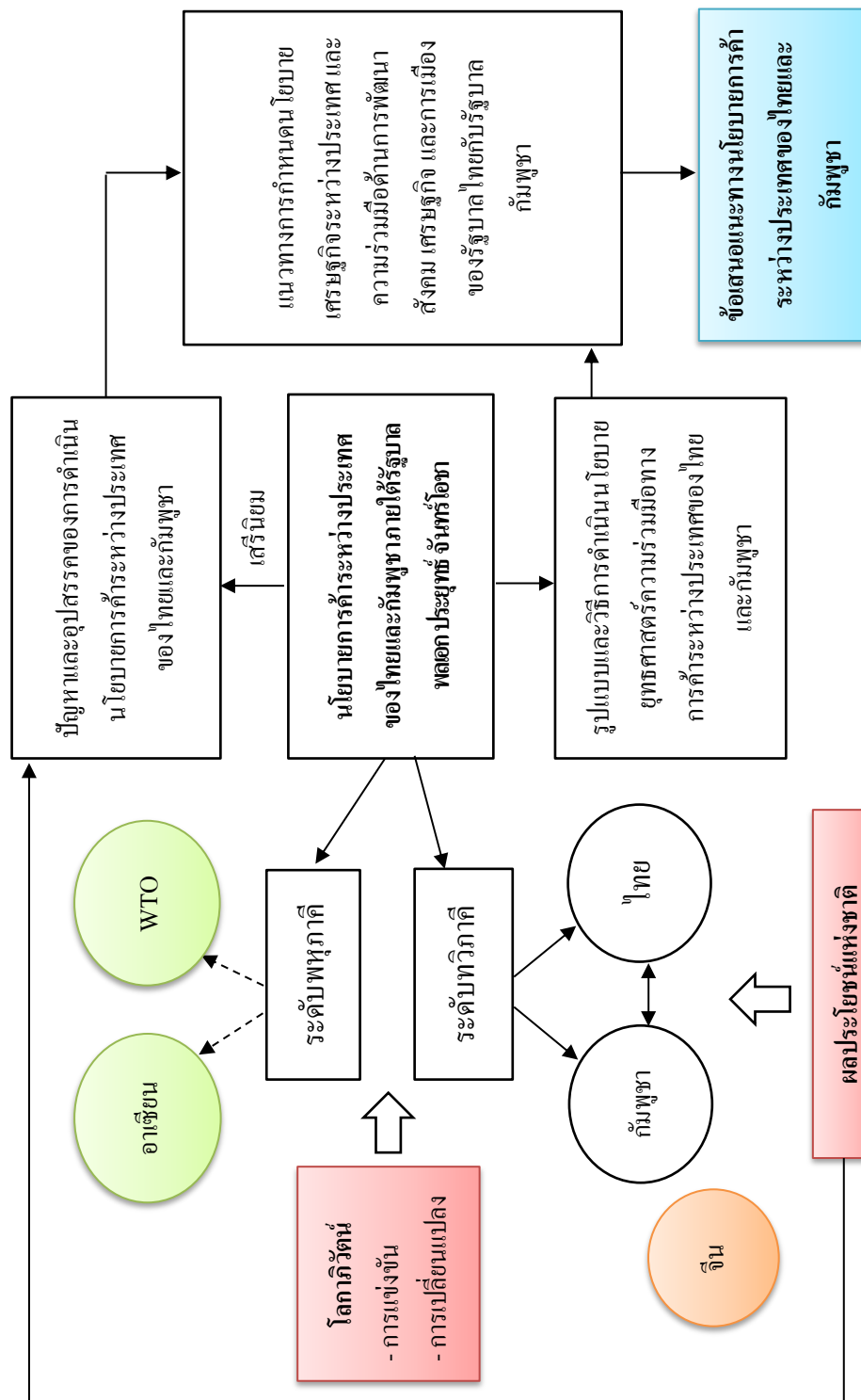
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา ภายใต้รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2564
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบยุทธศาสตร์และวิธีการดำเนินนโยบายยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางการค้าระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา ภายใต้รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
- 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา ภายใต้รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่มีผลกระทบต่อการกำหนดแนวนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และความร่วมมือด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลกัมพูชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันประกอบไปด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 ท่าน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 4 ท่าน (2) นักการทูต จำนวน 1 ท่าน และ (4) ภาคเอกชน จำนวน 4 ท่าน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าวข้างต้น มีคุณสมบัติเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ คำถามการวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัย สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วน ครบคลุมในการดำเนินกระบวนการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การดำเนินนโยบายการค้าระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา ภายใต้รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2564 ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศของไทยและกัมพูชา ถือเป็นกลไกสำคัญที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ แม้ว่าประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยจากการทำรัฐประหารของกองทัพในปี 2557 อันส่งผลให้พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ภายใต้รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แต่กลับมิได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาแต่อย่างใด ขณะเดียวกันผู้นำไทยและผู้นำกัมพูชานั้นได้มีการเดินทางเยือนประเทศกัน โดยเฉพาะการเยือนประเทศของนายฮุน เซน นายกรัฐมนตรีกัมพูชา ซึ่งเป็นการเดินทางเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการครั้งแรกในรอบ 12 ปี (19 ธันวาคม 2558) สะท้อนให้เห็นถึงสัญญาณของระดับความสัมพันธ์ที่ดีมาก อันนำไปสู่ข้อตกลงความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า และแรงงาน รวมถึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และในเวลาต่อมาภายหลังประเทศไทยได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2562 ซึ่งปรากฏว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกสมัยของไทย ขณะที่กัมพูชาให้ความสนใจสถานการณ์การเมืองของไทย และต่างฝ่ายต้องเคารพซึ่งกันและกัน โดยจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นอันดับแรก กัมพูชาจึงเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทย

2. ภาวะเศรษฐกิจโลกปัจจุบันที่มีความซับซ้อน เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น รัฐจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคี ระดับภูมิภาค และระดับโลก เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ ส่งเสริมให้เกิดการค้าการลงทุนกับต่างประเทศ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานทางเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพให้พร้อมรับความท้าทายใหม่ ๆ และพร้อมเชื่อมโยงระหว่างกัน เพื่อสนับสนุนการค้าการลงทุนของภาคธุรกิจและประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึง โดยกัมพูชาเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสำคัญกับไทยทั้งด้านการค้า การลงทุน เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเป็นอย่างมาก รวมถึงความใกล้ชิดทางชาติพันธุ์ จึงให้ความสำคัญต่อการกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ากับกัมพูชา เพื่อเดินทางให้ไทยกับกัมพูชาเติบโตไปพร้อมกัน รวมทั้งสอดคล้องกับนโยบายการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจกับประเทศคู่ค้า โดยกัมพูชาเป็นประเทศหนึ่งในสมาชิกกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม) และประเทศสมาชิกอาเซียน มีการเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราสูงมากเป็นอันดับต้น ๆ ของอาเซียน จากการเข้ามาลงทุนโดยตรงของนักลงทุนต่างประเทศ เนื่องจากกัมพูชามีนโยบายการเปิดประเทศ มีวัตถุดิบ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีแรงงานจำนวนมากซึ่งยังมีค่าแรงที่ต่ำ ประกอบกับการส่งเสริมการลงทุนเพื่อยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ อาทิ สะพาน ถนน ท่าเรือน้ำลึก เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักลงทุนจากต่างประเทศ รวมถึงการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนสนับสนุนภาคเอกชนไทย ผู้ประกอบการไทย และที่ปรึกษาไทยเข้าไปประกอบกิจการในกัมพูชา อันจะเป็นการขยายตลาดสินค้าไทยในชาวกัมพูชาเพิ่มขึ้นด้วย

3. การกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านเป็นหนึ่งในนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญ เพื่อให้ประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเติบโตไปพร้อมกัน ซึ่งการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศของไทยและกัมพูชาในปัจจุบันยังมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญหลายประการ โดยปัญหาเหล่านี้อาจเกิดจากปัจจัยภายในและข้อจำกัดต่าง ๆ ของทั้งสองประเทศ ดังนี้ (1) ปัญหาเกี่ยวกับข้อพิพาทบริเวณชายแดน (2) ปัญหาด้านแรงงาน (3) ปัญหาด้านกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ (4) ปัญหาด้านนโยบายของรัฐ (5) ปัญหาเรื่องการละเมิดเครื่องหมายทางการค้าและการปลอมแปลงสินค้า และ (6) ปัญหาการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทั้งนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทุกประเทศทั่วโลกต้องเผชิญความท้าทายและข้อจำกัดต่าง ๆ การดำเนินการด้านการค้าการลงทุนระหว่างประเทศจำเป็นต้องมีการติดต่อและประสานงานกับประเทศเพื่อน

บ้านอย่างสม่ำเสมอ แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้หลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยและกัมพูชาจำเป็นต้องดำเนินการจำกัดและควบคุมการเข้าออกประเทศอย่างเข้มงวด ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคทางการค้าในการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนติดตามปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดจากการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศร่วมกัน

อภิปรายผล

1. การดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศของไทยและกัมพูชา ทั้งก่อนและหลังมีการเลือกตั้งในปี 2562 ไม่ได้มีความแตกต่างกันมากเท่าใด รัฐบาลไทยยังคงดำเนินนโยบายการค้าที่เน้นส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับกัมพูชา ผ่านความร่วมมือและข้อตกลงร่วมกันระหว่างไทยกับกัมพูชาในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการส่งเสริมการค้าชายแดน และการค้าผ่านแดน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิษณุ เครืองาม (2523) ซึ่งได้อธิบายความหมายของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไว้ว่า เป็นนโยบายหลักที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นแนวทางที่รัฐบาลจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติเกี่ยวกับแนวนโยบายแห่งรัฐ แนวนโยบายแห่งรัฐจะต้องเขียนไว้เป็นหลักการกว้าง ๆ ไม่ว่าพรรคการเมืองใดจะเข้ามาจัดตั้งเป็นรัฐบาล พรรคการเมืองนั้นหรือรัฐบาลนั้นจะกำหนดนโยบายของรัฐบาล หรือกระทำการให้เป็นการขัดแนว นโยบายแห่งรัฐมิได้ โดยผู้นำของทั้งสองประเทศมีการเดินทางเยือนประเทศกันแบบสม่ำเสมอในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นถึงสัญญาณของระดับความสัมพันธ์อันดี ในการส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า และแรงงาน อันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งทั้งสองประเทศมีการประชุมหารือด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ ผ่านกลไกและเวทีความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นทั้งในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อผลักดันความร่วมมือในการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น ความร่วมมือทวิภาคีไทย-กัมพูชา (JC) ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้าระดับทวิภาคีไทย-กัมพูชา (JTC) กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (GMS) เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ปิยะศิริ เรืองศรีมัน (2559) กล่าวถึงลักษณะของนโยบายการค้าระหว่างประเทศแนวเปิดเสรีไว้ว่า การแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ ทำให้ประชากรในโลกได้บริโภคสินค้าในราคาต่ำและมีคุณภาพสูง ซึ่งจะส่งผลให้มาตรฐานการครองชีพของประชาชนสูงขึ้นด้วย โดยการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศแนวเปิดเสรี เป็นการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ทำให้ประเทศได้รับประโยชน์ต่าง ๆ โดยไม่กีดกันการส่งออกและการนำเข้า อันจะเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ

2. สถานะเศรษฐกิจโลกปัจจุบันมีความซับซ้อน เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น รัฐจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคี ระดับพหุภาคี ระดับภูมิภาค และระดับโลก เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ ส่งเสริมให้เกิดการค้าการลงทุนกับต่างประเทศ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานทางเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพให้พร้อมรับความท้าทายใหม่ ๆ และพร้อมเชื่อมโยงระหว่างกัน เพื่อสนับสนุนการค้าการลงทุนของภาคธุรกิจและประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึง สอดคล้องกับแนวคิดของ Morgenthau (2005) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ผลประโยชน์แห่งชาติมีหลากหลายและอาจขัดแย้งกันในบางครั้ง รัฐจึงต้องจัดลำดับความสำคัญ (Set Priority) เพื่อตัดสินชี้ว่าผลประโยชน์ใดเป็นผลประโยชน์หลักหรือผลประโยชน์รอง อะไรเป็นผลประโยชน์ระยะสั้นหรือผลประโยชน์ระยะยาว อะไรเป็นผลประโยชน์เฉพาะหรือผลประโยชน์สำคัญยิ่ง (Vital) เป็นต้น เพราะรัฐส่วนใหญ่ไม่ได้มีทรัพยากรมากพอที่จะจัดสรรไปให้กับผลประโยชน์ต่าง ๆ

ได้อย่างเท่าเทียม ดังนั้น การจัดลำดับความสำคัญ ถือว่าเป็นเรื่องจำเป็นในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อนำไปสู่ผลประโยชน์แห่งชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ไทยและกัมพูชามีการลงนามความตกลงทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีผลักดันความร่วมมือในการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ รวมทั้งการที่ภาคธุรกิจของไทยเข้าไปมีความร่วมมือกับทางภาครัฐของกัมพูชา ในด้านการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนความร่วมมือด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคุณภาพสินค้า ด้านการตลาด เพื่อให้เกษตรกรผลิตสินค้าได้ตามความต้องการของตลาดและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ถือว่าจะส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของธุรกิจค้าปลีกของไทยในสายตาของชาวกัมพูชา และช่วยลดแรงกดดันจากชาวกัมพูชาบางกลุ่มที่เคยต่อต้านสินค้าและธุรกิจของไทยให้ลดน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Harvey (2007) กล่าวไว้ว่า ความเป็นอยู่ของมนุษย์รวมไปถึงเศรษฐกิจนั้นจะดีได้ด้วยการที่รัฐและเอกชนบูรณาการการทำงานเข้าด้วยกัน โดยรัฐมีหน้าที่จะต้องคงไว้ซึ่งกรรมสิทธิ์เอกชน ตลอดจนสร้างและส่งเสริมตลาดและการค้าเสรี และรัฐจะต้องไม่แทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กลไกตลาดและไม่เข้ามาควบคุมปัจจัยการผลิต รวมทั้งต้องผ่อนปรนกฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายต่าง ๆ (Deregulate) เพื่อให้ทุนสามารถเดินทางได้อย่างเสรี อันจะก่อให้เกิดการบูรณาการทางเศรษฐกิจในระดับโลก โดยความร่วมมือดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ร่วมกัน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของรัฐบาลทั้งสองประเทศ ก่อให้เกิดเป็นความร่วมมือในระยะยาว และเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรระมัดระวังในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากทุกประเทศนั้นย่อมคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศตนเป็นหลัก ซึ่งปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก จึงไม่ควรหยิบยกปัญหาที่ค้างค้ำใจ ๆ ขึ้นมาเป็นประเด็นที่จะทำให้ทั้งสองประเทศเกิดความขัดแย้งหรือข้อพิพาทระหว่างกัน
2. ควรมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาแรงงานต่างด้าว และการค้ามนุษย์ร่วมกันในทุกภาคส่วน เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ เส้นทางตามแนวชายแดน และมีแผนงานที่ชัดเจนเพื่อให้การปฏิบัติงานของทุกหน่วยงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ
3. ควรมีการเจรจาหรือระหว่างรัฐบาลทั้งสองประเทศเพื่อปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และขั้นตอนการนำเข้าสินค้าที่ยังขาดความชัดเจนและไม่เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน โดยไม่มีหน่วยงานที่ชี้ขาดการบังคับใช้กฎหมาย และเร่งรัดการลงนามความ ตกลงระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชาเพื่อการเว้นภาษีซ้อน (อนุสัญญาภาษีซ้อน) ให้เป็นไปตามเงื่อนไขภายใต้ AEC Blueprint เพื่อเป็นการช่วยให้ภาวะภาษีหัก ณ ที่จ่ายลดลง และเกิดประโยชน์ต่อผู้ประกอบการไทยในกัมพูชา
4. ควรมีการนำเอานวัตกรรมและระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการค้าระหว่างประเทศ อาทิ การให้บริการด้านข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ และความตกลงการค้าเสรี (FTA) เพื่อเสริมสร้างความรู้ให้กับผู้ประกอบการ นักลงทุน หรือ ผู้ที่สนใจ เพื่อเป็นการเว้นระยะห่างในการใช้บริการ และเป็นการป้องกันยับยั้งการแพร่ระบาดของโรค รวมทั้งช่วยประหยัดเวลา สะดวกรวดเร็ว ลดการพบปะ เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีระดับความรุนแรงของการระบาดของโรค COVID-19 ที่แตกต่างกัน
5. ควรมีการประชาสัมพันธ์ในการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และกิจกรรมการค้าการลงทุน ความร่วมมือด้านต่าง ๆ ของทั้งสองประเทศ เพื่อเป็นสื่อกลางอันจะก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อประชาชนทั้งสองประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการธิการการพาณิชย์และทรัพย์สินทางปัญญา. (2561). *เขตการค้าเสรีอาเซียน: ผลกระทบต่อไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ธนาคารกรุงเทพ. (2559). *กัมพูชา โอกาสทางการค้าและการลงทุนที่ต้องจับตา*. ค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.bangkokbank.com/th-TH/Business-Banking/Tips-and-Insights/Overseas-Trade-and-Investment-Advisory/Cambodia-is-emerging-as-a-key-destination>
- ปิยะศิริ เรืองศรีมัน.(2559). *ไทยในเศรษฐกิจโลก*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิชญ์ เครืองาม. (2523). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2556). *นโยบายการค้าระหว่างประเทศกับการเพิ่มขีดความสามารถภาคอุตสาหกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *การค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ปี 2563*. กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *การค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ปี 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชา*. ค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2563, จาก http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=3847&filename=index
- Morgenthau, H. J. (2005). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* (7th ed.). New York: Alfred A. Knopf.
- Harvey, D. (2007). *A brief history of neoliberalism*. England: Oxford University Press.